

Voorwoord

We zijn weer lekker bezig als club. Er zijn behoorlijk wat activiteiten geweest afgelopen periode. Plantenexcursies, vleermuizen-avond, excursie naar de waterleidingplas en diverse voegeexcursies. Daarnaast nog een zeer geslaagde jaarmarkt. En niet te vergeten de maandelijkse nachtvlinder inventarisatie. In deze nieuwsbrief kun je daar het nodige over lezen.

De opkomst bij al deze activiteiten is groots te noemen, gemiddeld boven de 20 deelnemers.

Wat mij vooral opvalt is dat deze gezamenlijke interesse zoveel verbondenheid geeft. Naast het onderwerp zijn er altijd weer geanimeerde gesprekken over van alles en nog wat. Persoonlijk beleef ik erg veel plezier aan de nachtvlinder inventarisatie. Een klein clubje "gekken" die in nachtelijke uren naar insecten staren bij een fel licht op witte lakens. Maar wat is dat boeiend, zoveel verschillende vlinders waar te nemen en iedere keer weer andere soorten. Daarnaast is het ook erg gezellig, er worden inmiddels enige versnaperingen meegenomen. Zie de foto's verder op in dit blad.

De jaarmarkt was zeer succesvol, mede door het fantastische weer. Er zijn veel inwoners van Kockengen die niet actief met onze activiteiten meedoen, maar ons clubje een warm hart toedragen. Deze mensen kunnen tegenwoordig "**Vriend** van de Natuurgroep Kockengen" worden. We hebben bijna 20 vrienden ingeschreven. Ik wil onze nieuwe vrienden dan ook hartelijk welkom heten bij onze club. En mijn verwachting is dat zij binnenkort aangestoken worden door het "natuurgroepvirus" en toch mee gaan doen met onze activiteiten, omdat het zo leuk is. Jullie zijn hierbij uitgenodigd op onze werkdagen en/of excursies.

Deze uitnodiging geldt natuurlijk voor jullie allen op de eerste werkdag van dit seizoen op 6 november. We gaan dan werken tegenover de Spengense molen. Dit is werkelijk één van de mooiste plekjes van Kockengen. Er is ook gelegenheid om de molen te bezoeken.

Tot dan!

Ben van der Horst

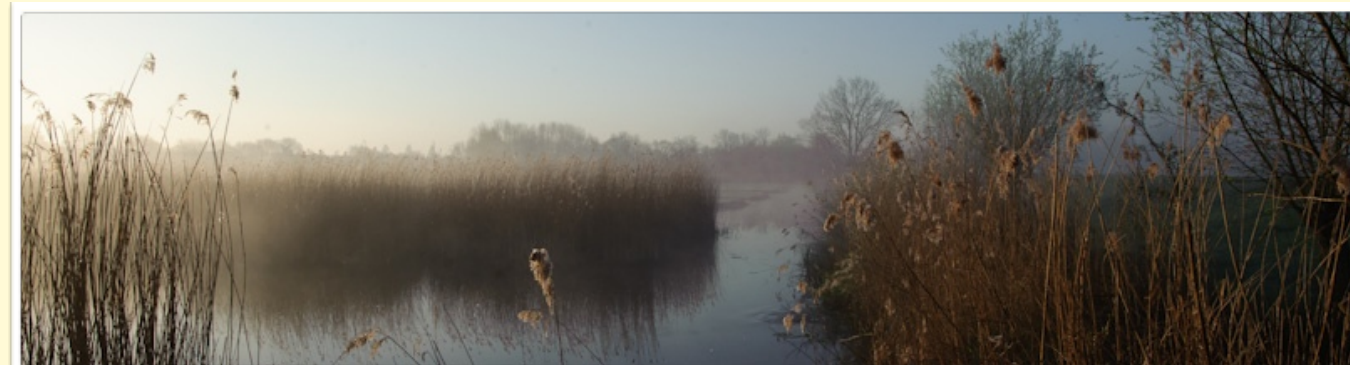
Jaarmarkt

Op 4 september was het weer zover: De Jaarmarkt van Kockengen.

Er gaat altijd weer het nodige vooraf aan de voorbereiding van zo'n evenement. Maar als het weer dan mee zit en je krijgt heel erg veel bezoekers in je stand, dan kun je je alleen maar gelukkig prijzen. Het thema was dit jaar weidevogels. Maar daarnaast natuurlijk ook allerlei informatie over zaken die ons bezig houden zoals de broedvogel inventarisatie, de fotowedstrijd, de werkdagen en ook de speciale actie "Wordt vriend van de Natuurgroep". Van alle genoemde onderwerpen waren er informatieve panelen samengesteld. Er waren redelijk wat vragen over weidevogel bescherming waar Gerard van Zuilen als coördinator veel antwoorden op kon geven. Als je je alsnog op wilt geven als nestenzoeker voor komend voorjaar, mail dan naar gerard.van.zuilen@natuurgroepkockengen.nl. De broedvogel resultaten in de rietlanden waren mooi weer gegeven door Fons van Haelst, waarbij plaatjes van de waargenomen vogels verbonden waren met de plaats waar ze gezien of gehoord zijn. De foto's van de winnaars van de fotowedstrijd waren te zien samen met foto's van Jan van Wijk. Wat een talent zit er toch onder die Kockengense bevolking! Het paneel over het polderreservaat was samengesteld door Paul Vlaanderen. De actie "Vrienden van de Natuurgroep" kan zeker succesvol genoemd worden. Er werden een kleine 20 vrienden geregistreerd op deze dag. Zij kregen allemaal het boek "Moerasvogels" van onze lokale kunstschilder Hans Geuze cadeau. Daarnaast hebben zich ook nog nieuwe leden ingeschreven.

Als je zo'n dag op de jaarmarkt meemaakt, blijken heel veel mensen interesse in de natuur te hebben en de Natuurgroep een warm hart toe te dragen. We zijn de laatste jaren ook wel erg actief met o.a. vogelcursussen en allerlei excursies naar leuke en interessante gebieden. Zoals laatst naar het bijzondere hooilandje (met veel orchideeën) in Vleuten, de vleermuis-lezing met excursie en de nodige vogelexcursies. Het blijft leuk om mensen te enthousiasmeren voor al dit moois. Diverse bezoekers prijzen ons werk dat we uitvoeren in o.a. het polderreservaat en de rietlanden. Het is zeer prettig te ervaren dat erg veel mensen ons werk steunen. Hartelijk dank daarvoor.

Ben van der Horst

De hooilanden aan de Bijleveld in Vleuten.

Tekst: Theo van Schie, Foto's: Theo van Schie en Jan van Wijk.

Op vrijdagavond 2 juli organiseerde de Natuurgroep Kockengen een zomeravondexcursie naar de hooilanden aan de Bijleveld in Vleuten. Een groep van 8 deelnemers bezocht dit natuurgebiedje van Staatsbosbeheer, in de omgeving van de Hamtoren te Vleuten. Het terrein van 7 ha. bestaat uit enkele bosjes, water en bloemrijke hooilanden. Vooral deze soortenrijke hooilanden maken het gebiedje zo bijzonder. Dit gebiedje is normaal afgesloten voor publiek.

In dit artikel een verslag van deze excursie en meer over de geschiedenis van dit gebied.

Om iets meer te begrijpen van de soortenrijkdom in de hooilanden Bijleveld moeten we terug in de tijd. De geologische ontstaansgeschiedenis en de latere activiteiten van de mens in het landschap liggen samen, letterlijk, aan de basis van deze soortenrijkdom. Tijdens de excursie werd aan de hand van een bodemkaart eerst iets meer verteld over de ontstaansgeschiedenis van de omgeving.

De hooilanden Bijleveld liggen op een stroomrug van de Oude Rijn. (zie kader 1)

De bodem kent daardoor een zeer gevarieerde opbouw met diverse rivierafzettingen: lichte klei, zware klei, zavel en zand. Op de bodemkaart zijn deze verschillende grondsoorten te zien als gekleurde stroken die evenwijdig liggen aan het stroomgebied van de Oude Rijn.

Naast de (verre) landschapsgeschiedenis is de meer recente geschiedenis van invloed geweest op de soortenrijkdom van dit gebiedje.

Vanaf ca. 1400, maar vooral in de tweede helft van de 19^e eeuw, is er in het stroomruggenlandschap rond Vleuten en Harmelen op grote schaal klei gewonnen t.b.v. de dakpan- en steenbakkerijen. Na afgraving ontstonden er gronden die geschikt waren voor groente- en fruitteelt en/of als weidegebied. In enkele gevallen gebeurde het afgraven van de klei te rigoueus. Er werd te diep weggegraven waardoor er te nat, onbruikbaar, "onland" ontstond. Het Vijverbos langs de Breudijk is hier een voorbeeld van.

Ter plaatse van de hooilanden Bijleveld is er ook klei gewonnen, maar veel later (1944) en met een geheel andere doel. (zie kader 2)

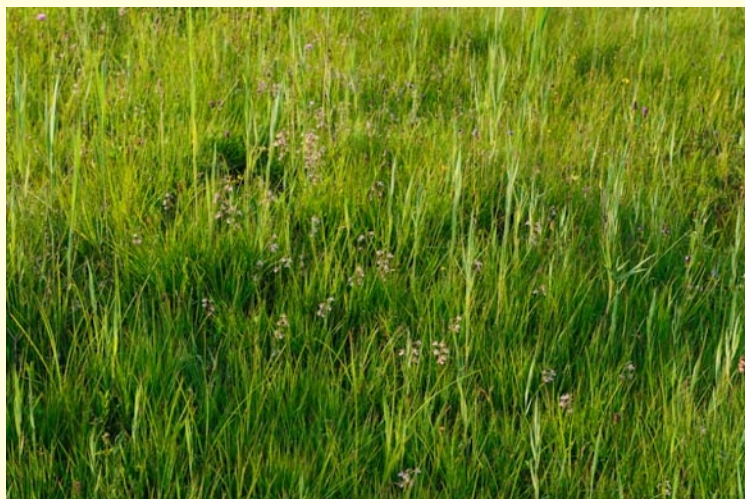
Bij deze kleiwinning is de dwarsloot vanuit de Bijleveld gegraven en het huidige reliëf in het westelijke deel van het terrein ontstaan. Na deze afgraving ontstond er onbruikbaar land dat waarschijnlijk alleen nog maar extensief gebruikt is voor beweiding en als hooiland.

Doordat de klei in 1944 vrij willekeurig op verschillende niveaus weggraven is, zijn er verschillende grondlagen aan de oppervlakte gekomen. Op sommige plaatsen is er bovendien zo diep gegraven dat het maaiveld vrijwel gelijk ligt met het grondwater. Door deze kleinschalige kleiwinning ontstond een zeer gevarieerd terrein met diverse grondsoorten (zand, zavel en klei) aan de oppervlakte met daarin weer gradiënten van kalkarm naar kalkrijk en van hoog en (zeer) droog naar laag en (zeer) nat. Deze variatie in het terrein heeft er voor gezorgd dat veel verschillende plantensoorten er een plekje konden vinden met de voor hen ideale groeiplaatsomstandigheden.

Staatsbosbeheer, eigenaar en beheerder van het gebied, voert er een extensief hooilandbeheer uit: dit bestaat uit twee keer per jaar maaien en afvoeren. Door het afvoeren van het maaisel worden ook de voedingsstoffen afgevoerd die de planten hebben opgenomen. Uiteindelijk ontstaat een schraal hooiland waarin veel plantensoorten zich kunnen vestigen. Dit in tegenstelling met een vegetatie op rijke (bemeste) gronden waar slecht enkele plantensoorten, maar dan met zeer veel individuen, aanwezig zijn. In de hooilanden Bijleveld is zo een unieke en zeer soortenrijke graslandvegetatie ontstaan met ca. 80 plantensoorten. Uit inventarisaties blijkt, dat het lage gedeelte van het terrein is begroeid met een vegetatietype (het knobbiesverbond) dat buiten de duinen uiterst zeldzaam is. Kenmerkend voor de hooilanden Bijleveld is het massaal voorkomen van de moeraswespenorchis.

In 1996 heeft Staatsbosbeheer het zuidelijke deel van het terrein afgegraven tot vlak op de grondwaterspiegel. Door de aanwezige terreinomstandigheden verwachtte men dat ook daar een spectaculaire vegetatieontwikkeling op gang zou komen. Inventarisaties in 1998 en 1999 maakten duidelijk dat er toen al zeer goede resultaten waren bereikt: duizenden moeraswespenorchissen bepaalden het beeld.

Na deze cultuur- en natuurhistorische beschouwingen ging de excursiegroep het gebiedje in. Speciaal voor deze excursie was er door Staatsbosbeheer een wandelpad in de vegetatie uitgemaaid.

Bij het eerste overzicht van het grasland viel al direct op dat de vegetatie zeer open en gevarieerd is en kleurrijk door de vele bloemen.

Tijdens de excursie werden oa. brunel, rolklaver, margriet, vogelwikke, wilde peen, rietorchis, heelblaadje, div. klaversoorten en gras- en zeggesoorten gezien.

Veel bloemen betekent ook veel insectenleven. Zo werden er diverse hommelse soorten gezien en tussen de vegetatie werden perkamentachtige cocons ontdekt. Dit bleken de poppen van de st.-jansvlinder te zijn. En schijnbaar kwamen deze poppen nu net uit, want er vlogen al enkele tientallen exemplaren van de st.-jansvlinder rond. Een prachtig zwart vlindertje met bloedrode stippen op de vleugels. De rupsen van deze vlinder leven op rolklaver, een plant die veel in dit terrein voorkomt.

In de natte delen van het terrein en op de oever groeiden tussen het riet de grote wederik en aardaker. Aardaker is een zeldzame vertegenwoordiger van het geslacht *Lathyrus* met dieproze bloemen.

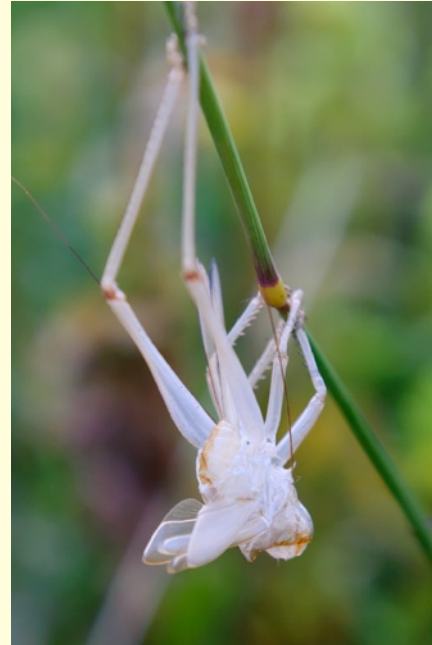
Achter in het terrein ligt een klein moerasbosje, hier werd een sperwer met jong gezien. En aan het eind van het "graspad" had de groep een mooi uitzicht op de Bijleveld en het omringende landschap.

Hier werd door de groep nog een poging gedaan om een onbekende klaversoort te determineren. Later is vastgesteld dat het om de bastaardklaver ging, een kenmerkend soort voor braakliggende grond en klei- en leemgroeven.

Als uitsmijter van deze mooie zomeravondexcursie fungeerde een grote groene sabelsprinkhaan. De sprinkhaan zat in het gras vlak boven zijn oude vervelling. Het insect zat nog duidelijk bij te komen van de vervelling en kon daardoor gemakkelijk door iedereen van dichtbij gezien én gefotografeerd worden.

Na deze bijzondere waarneming en met vele indrukken en foto's van dit prachtige terreintje fietsten de deelnemers weer terug naar Kockengen.

Een bijzonder terreintje met een historische 'link' naar het dorp Kockengen.

Niet geheel toevallig ging de fietstocht terug grotendeels over de route van deze historische 'link': langs (de vroegere loop van) de Bijleveld.

Speciale dank gaat uit naar de medewerkers van Staatsbosbeheer, beheereenheid Vechtstreek, voor het verlenen van toegang tot dit bijzondere gebiedje, het verstrekken van informatie en het uitmaaien van het 'excursiepad'.

Geraadpleegde bronnen:

"Bijleveld", A&W rapport van Staatsbosbeheer, 2001

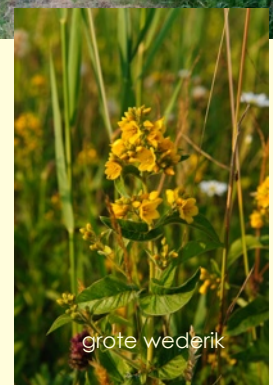
"Tastbare tijd", cultuurhistorische atlas van provincie Utrecht, 2005

"Bodemkaart van Nederland", Stiboka, 1970

"Groeten uit Kockengen", oude ansichten/foto's, 1980

www.watwaswaar.nl website met historische kaarten

www.hetutrechtsarchief.nl website met veel oud beeldmateriaal

kader 1

De landschapsgeschiedenis van de omgeving van de hooilanden Bijleveld in vogelvlucht.

De huidige loop van de Oude Rijn dateert uit de Middeleeuwen, in die tijd werd de rivier vastgelegd door dijken. Vóór die tijd verplaatste de rivier zich nogal eens.

Ca. 6000 jaar geleden heeft de loop van de Oude Rijn zich stapsgewijs naar het noorden verplaatst. De Rijn bestond toen niet uit één duidelijke hoofdriever maar uit een stelsel van riviertakken die zich in de loop van de tijd verlegden en steeds verschilden in belangrijkheid. Het meest noordelijke stroomstelsel werd dominant toen de Rijn door het veengebied naar het westen brak en bij Katwijk in de Noordzee stroomde.

De hoofdstroom de Oude Rijn liep toen met grote bochten van Utrecht naar De Meern, Vleuten en Harmelen. De stroomruggen die toen door de Oude Rijn in het landschap werden afgezet zijn nu nog terug te vinden in de naamgeving van deze gebieden: Hooge Weide en 't Zand. De hoofdstroom van de Oude Rijn liep toen ongeveer ter plekke van het water wat we nu kennen als de Bijleveld bij de hooilanden van Staatsbosbeheer bij Vleuten.

De Oude Rijn was in de Karolingische tijd (725 – 900 jaar na Chr.) een belangrijke internationale handelsroute van de Noordzee naar Utrecht en Dorestad (Wijk bij Duurstede). Vanaf het jaar 1000 verzandde de Oude Rijn en werd de Vleutense Vaart aangelegd waardoor er een kortere en beter bevaarbare route ontstond tussen Vleuten en Utrecht. In de elfde eeuw werd onder leiding van bisschop Willem I een aanvang gemaakt met de ontginning van het stroomruggenlandschap. Door de afdamming van de Kromme Rijn (ten oosten van de stad Utrecht) in 1122 kreeg de Oude Rijn minder water en kon ook het omliggende veenland ontgonnen worden. Door de verminderde waterafvoer(stroming) verzandde de Oude Rijn echter nog verder en werd daardoor ongeschikt voor scheepvaart en afwatering. Dit leidde tot het graven van de Leidse Rijn, een kanaal tussen Utrecht en de Helder, een plek iets ten oosten van Harmelen, waar dit kanaal weer aansloot op de loop van de Oude Rijn.

Het deel van de oude rivierloop bij de hooilanden Bijleveld, ooit de hoofdstroom, kreeg nu het karakter van een zijarm van de Oude Rijn en functioneerde als afwateringskanaal bij de ontginning van het omliggende landschap. Omstreeks 1300 waren alle veengronden in de omgeving ontgonnen, maar door de voortdurende inklinking van het veen ontstonden er grote problemen met de waterbeheersing. De afwateringsproblemen werden in de polders ten zuiden van Harmelen nog eens versterkt door de verzanding van de Hollandse IJssel. Aan het eind van de 14^e eeuw kampten de polders Bijleveld, Reijerscop, Achthoven en Mastwijk met zodanig afvoerproblemen dat er een oplossing werd gezocht in noordelijke richting. Uiteindelijk gaf in 1413 de Hollandse Graaf Willem IV toestemming om een 23 km lang afwateringskanaal te graven. Vanaf de oude rivierloop bij Vleuten werd dwars door het veengebied een kaarsrecht kanaal gegraven naar de Amstel. Dit kanaal kwam pal naast het eerder gegraven Heicop (1385) te liggen, het afwateringskanaal voor de polders ten zuiden van De Meern. De Bijleveld, aangelegd als afwateringskanaal, ontwikkelde zich ook tot een druk bevaren handelsroute naar Amsterdam. Kaas, turf en baksteen naar Amsterdam, en retour oa. de import van graan uit de Oostzeelanden.

De Bijleveld zoals we die nu bij Kockengen kunnen zien (van de Schutterskade naar de Geerkade) is het nog resterende deel van dit oude afwateringskanaal, de overige delen zijn in de loop van de tijd door inpolderingen (polder Groot-Mijdrecht) of dempingen (ter plekke van Rode dijk en Kortjakjespad) uit het landschap verdwenen.

Als we nu naar de Bijleveld bij de hooilanden van Staatsbosbeheer kijken is het bijna niet meer voor te stellen dat dit ooit de hoofdstroom van de Oude Rijn was en dé belangrijkste vaarroute. Romeinen en Vikingen moeten deze waterweg al gebruikt hebben, en vele schepen met handelswaar zijn er voorbij gekomen. Eerst de internationale handelsvaart vanaf de Noordzee naar het achterland (in 8e en 9e eeuw), later (14e – 16e eeuw) de scheepvaart met handel van en naar Amsterdam.

Grappig genoeg schrijft men tegenwoordig vaak in fiets- wandelroutes en krantenartikelen over de oude veenriviertjes Bijleveld en Heicop.

kader 2

Historische verbinding tussen hooilanden Bijleveld en het dorp Kockengen.

In het kader over de landschapsgeschiedenis is de verbinding tussen de hooilanden Bijleveld en het dorp Kockengen al aangestipt. In 1413 werd het kanaal de Bijleveld dwars het veengebied ten Noorden van de Oude Rijn gegraven. Dit afwateringskanaal vormde de verbinding tussen de oude rivierloop van de Oude Rijn bij Vleuten en de Amstel ter hoogte van het huidige Nes a/d Amstel. Waarschijnlijk is men vanaf toen deze afwateringsroute in zijn geheel De Bijleveld gaan noemen, naar een van de polders (Bijleveld) die er door ontwaterd werden.

Dit afwateringskanaal ontwikkelde in de 14^e – 16^e eeuw tot een belangrijke handelsroute van en naar Amsterdam. Deze scheepvaart zal ongetwijfeld ook voor de nodige bedrijvigheid en werkgelegenheid (beurtschippers) in het dorp Kockengen hebben gezorgd.

De hooilanden Bijleveld hebben naast deze historische verbinding via het afwateringskanaal de Bijleveld nog een link met de geschiedenis van Kockengen.

Aan het einde van de tweede wereldoorlog wilden de Duitsers de opmars van de geallieerden troepen op allerlei manieren stoppen of bemoeilijken. In de directe omgeving van Kockengen was er de mogelijkheid om grote delen van het land onder water te zetten: de Hollandse Waterlinie.

In 1944 vonden de Duitsers dat dit idee ook in de polders rond Kockengen toegepast moest worden. Kortrijk, Gieltjesdorp en Portengen werden onder water gezet. Om nu te voorkomen dat ook heel het dorp Kockengen onder water zou lopen moesten er kades worden aangelegd.

Dwars door de polders Portengen(Schutterskade) en Kortrijk werd een waterkerende kade aangelegd.

Beurtschipper Gooitsen van Eijk uit Kockengen kreeg van de Duitsers de opdracht om deze kade aan te leggen. Gooitsen van Eijk had een stuk land langs de Bijleveld bij Harmelen in eigendom, het gebied waar nu de hooilanden Bijleveld van Staatsbosbeheer liggen.

Vanuit de Bijleveld werd eerst een 'insteekhaven' gegraven, daarna is er klei op het terrein afgegraven. De afgegraven grond en klei werd per schip vervoerd over de Bijleveld en ter hoogte van de Schutterskade overgeslagen. Voor al deze graafwerkzaamheden en het grondwerk werden de inwoners van Kockengen en Breukelen opgeroepen. Alles gebeurde uiteraard in handkracht, met schop en kruitwagens en paard en wagen.

Na voltooiing van de kade werd het gebied onder water gezet en moesten bewoners uit de omgeving dag en nacht wacht lopen op de kade. Op de kade was provisorisch een schuilgelegenheid voor de "dijkwachters" gebouwd. De hygiënische omstandigheden in deze hut waren zodanig slecht dat een aantal er schurfft opliep.

Aan de afloop van de tweede wereldoorlog heeft deze kade niets kunnen veranderen, maar de aanleg van de kade onbedoeld bijgedragen aan het ontstaan van een bijzonder stukje natuur.

Broedvogelinventarisatie 2010

Dit jaar is voor het negende achtereenvolgende jaar een inventarisatie gedaan van het aantal broedvogelterritoria in de rietlanden van Kockengen.

Het gaat om het volgende gebied:

- de rietlanden langs de Wagendijk tussen dorp en Schutterskade
- het Polderreservaat
- de rietlanden langs de Wagendijk tussen dorp en N401
- de rietlanden ten noorden van de N401 (Joostendam) T27 tot aan het 'Eiland in het Weiland'.

De methode om territoria te tellen is een door SOVON gestandaardiseerde methode om alle soorten broedvogels in een gebied te inventariseren. De basis is gelegd door 10 inventarisaties, uitgevoerd in de periode maart - eind juni.

>> In dit [link](#) overzicht zijn de aantallen van dit jaar en van de voorafgaande jaren weergegeven.

Opmerkingen:

Het aantal verschillende soorten blijft op het niveau van vorig jaar en is dus aanmerkelijk groter dan in de jaren daarvoor. Mogelijke oorzaak is dat het gebied wat gevarieerder geworden is door een toegenomen verruiging (meer struiken) van de rietlanden.

Dit jaar zijn twee soorten voor het eerst als broedvogel geteld. De bosuil is gaan broeden in de twee jaar geleden opgehangen bosuilenkast in de zuidelijke rietlanden. Naar horen zeggen zijn er twee jongen uitgevlogen. De grote bonte specht was regelmatig te zien in het bos van het Polderreservaat, voldoende om mee te tellen als territorium. Het nest zelf zat waarschijnlijk in een boom bij een van de boerderijen langs de Wagendijk.

Na jaren afwezigheid heeft de grauwe vliegenvanger gebroed in het bos van het Polderreservaat. Ook de sperwer heeft daar op hetzelfde nest als vorig jaar gebroed. Van de wat zeldzamere rietvogels waren dit jaar zowel snor (2 broedparen), blauwborst (2 broedparen) als sprinkhaanzanger aanwezig (1 broedpaar). Rietzanger en rietgors deden het weer goed dit jaar, de kleine karekiet blijft qua aantallen nog steeds fors achter bij de aantallen, die pakweg vijf jaar geleden geteld werden. Dit kan ook te maken hebben met de toegenomen variatie in het gebied. Opmerkelijk is daarnaast een forse toename van het aantal territoria van de spotvogel.

Het aantal grauwe ganzen kende een kleine toename in vergelijking met vorig jaar: van 13 naar 15 paren met jongen. Mogelijk (hopelijk!) heeft het gebied ondertussen zijn maximale draagkracht bereikt. Het waterhoentje was dit jaar maar met 1 broedpaar vertegenwoordigd, normaal zijn dat er 5 of 6. Een verklaring heb ik niet, in het dorp en in de omgeving zijn ze vaak genoeg te zien. De ijsvogel heeft ook dit jaar niet gebroed in een van de drie ijsvogelwanden, waarschijnlijk zien we ze pas terug als de aantallen na de strenge winters voldoende hersteld zijn in de omgeving (met geschiktere broedplaatsen).

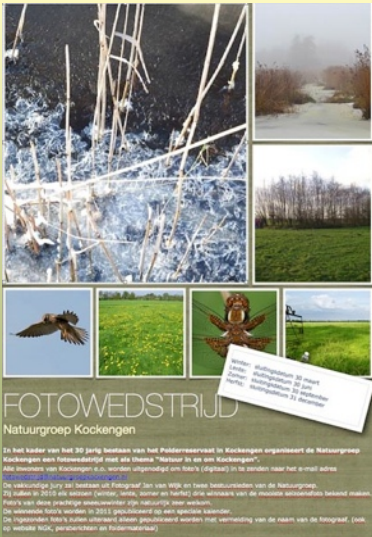
De havik is de afgelopen jaren met een opmars in Nederland bezig (toename richting westen van het land). Tijdens de tellingen heb ik dit jaar twee keer een havik in een dode boom aan de rand van het bos in het Polderreservaat gezien. Ook op waarneming.nl wordt steeds vaker een havik gemeld bij Kockengen.

Havik in Polderreservaat
foto Jan van Wijk

Investeren in de natuur loont

Stuur uw foto's in voor het laatste deel van de NGK Fotowedstrijd. Let op! gewijzigde sluitingsdatum
30 november 2010

Winnaars fotowedstrijd lenteseizoen

KOCKENGEN: Afgelopen week heeft de jury van de fotowedstrijd, georganiseerd door de Natuurgroep Kockengen, de winnaars van het lenteseizoen bekend gemaakt.

De winnaars zijn Ineke Stroink, Cees Struijk en Frank Sijmons, allen uit Kockengen. Zij wisten de natuurlijke omgeving in en rond Kockengen gedurende de lente het meest treffend uit te beelden. De jury, bestaande uit fotograaf Jan van Wijk, Kantoordirecteur van de Rabobank Ruud Kwakkenbos en NGK bestuurslid Pieter Hielema, had de moeilijke taak om uit de vele inzendingen de drie mooiste lentefoto's te selecteren.

Gezien het hoge niveau van de inzendingen is de jury dan ook heel benieuwd wat de periodes zomer en herfst aan prachtige beelden gaan opleveren. Op 21 oktober komt de jury bijeen voor de selectie van de zomerfoto's.

Ineke Stroink

Frank Sijmons

Cees Struijk

Onbekende insecten zijn Ligusterpijlstaarten

Kockengen - In de VAR van 22 juli werd in het voorjaar over onbekende parende insecten in een tuin in Kockengen gevraagd aan lezers welke insecten het betrof. Dit verslag herboven gereageerd. Volgens bijna iedereen betreft het de Ligusterpijlstaart, de Sinox Ligustra. De nachtvlinder behoort tot de grootste vlinders in Nederland en komt algemeen voor. De rups leeft van Liguster en heeft een pufvormige uitsteeksel op het achterlijf. Het is een stevige vlieger die vlak na het invallen van de duisternis, hangend als een Kolibri voor bloemen kan worden gezien. Ze hebben een lange rofbuis waarmee ze nectar uit de bloem zuigen.

Eén van de lezers die reageerde heeft enkele jaren geleden drie jaar achtereen rupsen van deze vlinder in de tuin gehad. Niet in de Liguster, maar in een Forsythia. De rupsen waren zo'n acht à tien centimeter lang en zo dik als een vinger. De rupsen waren gij/appelkleur groen met een enkele millimeters twee streepjes, donkere bruin of rood met wit. Achter op een angel die niets gevaarlijk is maar dient als afschrikmiddel voor eventuele vijanden. Ze zijn erg actief in de maanden juli/augustus en september en graven zich in de grond, om daar te verpoppen tot vlinder. De vlinder is een nachtvlinder. De vlinders kunnen sere onbewooglijk op een plek zitten.

Nachtvlinder in de VAR "breaking news"

Het was dit jaar een intensief vogelexcursie/vogelcursus jaar en ik denk dat ik namens alle deelnemers spreek als ik zeg dat het unieke dagen waren en we willen hier nogmaals onze dank uitspreken aan Theo van Schie en Fons van Haelst die ons dit jaar weer veel kennis overgedragen hebben.

Oeganda, vogelparadijs !

Begin oktober hebben Hans Geuze, Jieles van Baalen, Ries Samsom en Bram Paardenkooper een vogelreis gemaakt naar Oeganda. Oeganda is een bereikbaar land, maar eigenlijk zijn alleen wat overgebleven National Parks nog echt interessant. Alle tussenliggende gebieden zijn overal bewoond en overal landbouwgebieden en rommel. Ja, bijna 34 miljoen mensen te voeden en dan gaat dat zo. De NP's zijn goed beschermd en her en der zie je strakke lijnen die NP's nog scheiden van de toch nog recent ontstane landbouwgebieden. Scherpe grens landbouw, oorspronkelijk woud.

De wegen zijn over het algemeen slecht of in onderhoud en het is raadzaam per keer een deel van het land te bezoeken en niet te denken het wel even rond te rijden. Het zuidwesten is het meest interessant en hier ook restant woud met berggorilla's en chimpansees. Het aantal vogelsoorten die we zagen, was ver boven onze eigen verwachting; 376 soorten, waaronder enkele hele moeilijke.

Oeganda is het land om de vreemde Shoebill te zien.

Het aantal soorten Weavers is groot, een paar voorbeelden.

Yellow-backed Weaver
Vieillot's Weaver
Prachtige Sunbirds
Red-Chested Sunbird

Langs de meren grote diversiteit aan vogels en dieren

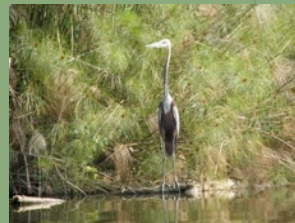
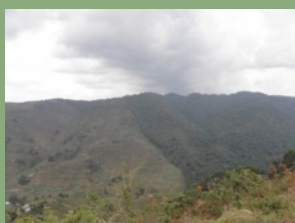
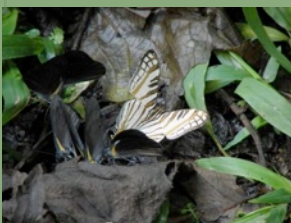
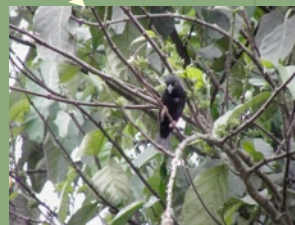
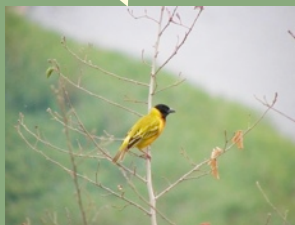
De vlinders dan ?

Absoluut het bezoeken waard en KLM vliegt er zo rechtstreeks naar toe.

Tip : Neem altijd een goede vogelgids. Vooral in het tropische bos wemelt het van vogels, maar zonder gids zijn ze moeilijk te vinden en op naam te brengen.

Wij boekten deze reis bij Inezia Tours www.ineziatours.nl . Een betrekkelijk nieuwe touroperator, gerund door enthousiaste vogelaars, die weten waar je moet zijn en de beste gids inschakelen.

Meer weten of zien ? bram.paardenkooper@natuurgroepkockengen.nl

Natuurwerkdag 2010

Ook dit jaar doet de Natuurgroep Kockengen mee met de Nationale Natuurwerkdag op 6 november.

Voor het eerst niet in het Polderreservaat, maar wel op een prachtige locatie:

Namelijk tegenover de Spengense molen. Tijdens deze werkdag is een bezoek aan de molen mogelijk.

We gaan op deze dag op deze unieke locatie wilgen knotten, een bosje omzagen en het poeltje opschonen.

Daarbij is jullie hulp ten zeerste welkom

We beginnen om 09.00 uur, je kunt altijd later aansluiten.

Voor meer gegevens verwijst ik naar de link:

[natuurwerkdag](http://www.natuurwerkdag.nl)

Ben van der Horst

Visarend

Begin september zag ik op waarneming.nl dat er een visarend was gesignaleerd in de Westbroekse Zodde langs het Bert Bos pad. Snel een snipperdag opgenomen snelde ik op een maandagochtend naar genoemde locatie. De visarend was in geen velden of wegen te bekennen en het aantal vogels viel ook tegen, op een aantal knobbelzwanen n, waar ik wel een mooi foto van kon maken toen zij van het water probeerden los te komen. Na nog een ontmoeting met een koekoek op een hekje en in de verte een rode wouw, begon ik terug te lopen om naar huis te gaan.

Op het laatste stuk kon ik mijn nieuwsgierigheid niet onderdrukken en klom ik over een hek en ging een pad in dat eigenlijk niet toegankelijk was, maar ja soms doe je een "beetje dom" en warempel toen zag ik 'm, de visarend boven de bomen, biddend op de loer naar vis. Met de verrekijker was hij heel goed te zien maar iets te ver weg voor mijn camera en lens. Toch wil ik jullie de foto's laten zien. Mijn 1e visarend, en daar moet je dan 59 voor worden. Het was een prachtig gezicht.

Jan van Wijk

Door Jan van Wijk

Kwart voor zeven stonden 8 diehards klaar om naar Texel te gaan. Na een voorspoedige rit met een enkele bui, namen wij om 8:00 uur de boot naar het vogeleiland bij uitstek "Texel".

De eerste stop was bij de Mui. Wat opviel was het grote aantal paddenstoelen, 2010 blijkt een goed paddestoel jaar te worden. Er was ook een flinke wind; het voordeel: buien waaiden snel over, het nadeel was dat de vogels zich schuil hielden. Na een rondwandeling waarbij een aantal zich te goed deden aan de nog volop aanwezige bramen en een hier en daar hoorbare fitis werd besloten naar de Sluffer te gaan. Ook hier stond een fikse wind. Op de grote plas waren wel wat vogels te zien, maar het hield niet over. Wel stond er een verdwaalde Lepelaar en een paar roze grutto's werden gespot door onze roze gruttospecialist Cees. In de lucht zagen we even een Torenavalk. Dit was een van de weinige roofvogels die we zouden zien deze dag.

Van de Sluffer gingen we naar de Tuintjes, vlakbij de vuurtoren. Dit is normaal een plek waar tijdens de trek ondermeer zangvogels vermoed "neerploffen". Maar je raadt het al, de harde wind was ook hier waarschijnlijk de spelbreker. Tijdens een stukje lopen zagen we nog wel wat kneutjes en waarschijnlijk een roodborsttapuit, alhoewel het ook wel een Paapje geweest kan zijn. De profs onder ons kwamen er niet uit. Na een horecastop togen we naar de Waddenkust, in het bijzonder naar de Schorren. Daar aangekomen deden we meteen al een bijzondere waarneming. In het water onder aan de dijk zwommen en doken een aantal Dodaarzen.

Boven op de dijk aangekomen konden we in de verte al grote aantallen vogels waarnemen. Onderweg werden we ingehaald door een aantal Sneeuwgorzen, die hun zomerverblijf, het noorden van Scandinavië, hadden verruild voor een dijk aan de Waddenkust. De vogels konden goed waargenomen worden en vlogen een tijdje met ons mee, het was prachtig om te zien. Op het droogvallende wad was het een bedrijvige drukte. Wij zagen grote mantelmeeuw, steenloper, kanoet, paarse strandloper, grutto, roze grutto, tureluur, aalscholver, wulp, dwergmeeuw, kokmeeuw, zilvermeeuw, smient, lepelaar en nog veel meer. Theo van Schie zal eerdaags wel de complete lijst publiceren.

Vanaf de Schorren volgden we de dijk naar het zuiden met onderweg nog een plek waar ruim honderd goudplevieren en een zelfde aantal wulpen aan het rusten waren.

Als laatste werd gestopt bij de Mokbaai, ook hier veel vogels maar helaas te ver om ze goed te herkennen. Wel zagen we nog een grote stern en een aantal wulpen met hun karakteristieke geluid. Om vijf uur namen we de boot weer terug. Het was al met al een prima dag geweest en zoals bekend maakt buitenlucht slaperig, dus regelmatig klonk er van de achterbank het gesnurk van Paul en Cees. Gelukkig bleef de chauffeur, Fons, klaarwakker. Of we het door Theo voorspelde aantal waarnemingen (90) hebben gehaald, dat horen we nog (het zijn er 59 geworden zie hieronder). Dit was waarschijnlijk de laatste excursie dit jaar en ik denk dat ik namens de deelnemers mag spreken van een geslaagd excursiejaar. Dus volgend jaar weer graag!!! En nogmaals, dank aan Fons en Theo voor het delen van hun kennis.

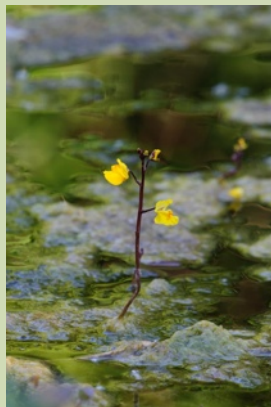
**Waargenomen vogelsoorten tijdens de NGK-
vogelexcursie-dag op Texel,
zaterdag 25 september 2010**

Aalscholver
Bergeend
Blauwe reiger
Boerenzwaluw
Bontbekplevier
Bonte strandloper
Buizerd
Dodaars
Drieteenstrandloper
Dwergmeeuw
Eider
Ekster
Fazant
Fuut
Goudplevier
Graspieper
Gauwe gans
Grote mantelmeeuw
Grote stern
Heggenmus
Houtduif
Kauw
Kievit
Kleine mantelmeeuw
Kleine zilverreiger
Kluut
Kneu
Knobbelzwaan
Kokmeeuw
Koolmees
Krakeend
Lepelaar
Meerkoet
Merel
Paapje
Paarse strandloper
Pimpelmees
Putter
Rosse grutto
Rotgans
Scholekster
Smient
Sneeuwgorst
Soepeend
Soepgans
Spreeuw
Steenloper
Stormmeeuw
Tijftjaf
Torenvalk
Tureluur
Veldleeuwerik
Waterhoen
Wilde eend
Witte kwikstaart
Zilvermeeuw
Zilverplevier
Zwarte kraai
Zwartkop

Totaal 59 soorten.

Polderreservaat

Het beroemdste vingertje van de NGK

Als je de waarnemingen in en rondom Kockengen wilt volgen kun je [hier](https://www.waarneming.nl) kijken op waarneming.nl

Bruine Kiekendief

Begin oktober hebben Paul Vlaanderen en ondergetekende een poging gedaan om het nest van de bruine kiekendief, die in de omgeving van Kockengen gebroed heeft, te vinden. Op een mooi oktoberdag zijn wij met de NGK roeiboot naar de bewuste locatie gegaan.

Gravend in mij geheugen meende ik mij "precies" te herinneren waar de "kiek" in het voorjaar in het riet verdween. Moeizaam ons een weg banend door het hoge riet, regelmatig verstrikt in de ondergroei, kamden wij het gebied uit. Helaas moesten wij onverrichter zake huiswaarts keren, het nest werd niet gevonden, alhoewel wij er misschien vlak langs gelopen kunnen zijn. Inmiddels hebben wij de door mij gemaakte foto's nader bekeken en misschien dat we de plek nu beter kunnen lokaliseren en nog een keer een poging wagen. Geruststelling voor een ieder, het paartje en hun jongen, waarschijnlijk 2, zijn al lang vertrokken dus er is geen sprake van huisvredebreuk.

Jan van Wijk

Programma werkdagen Natuurgroep Kockengen seizoen 2010 - 2011

<i>datum</i>	<i>locatie</i>	<i>werkzaamheden</i>	<i>bijzonderheden</i>
6 november 2010	Bijleveld t.o. de Spengense molen	Knotten (+ bezoek molen)	Nationale Natuurwerkdag
4 december 2010	Bosje a.d. Enschedeweg	Knotten	Riet maaien (bij vorst)
8 januari 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
29 januari 2011	Queekhoven - ingang Scheendijk	Essen knotten	ism Knotgroep Vleuten/De Meern
5 februari 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
14 t/m 17 februari 2011	Bijleveld t.o. de Spengense molen	Knotten	Natuurwerkdagen met het Broecklandcollege Breukelen
5 maart 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
9-16-23 maart 2011	Diverse locaties rondom Kockengen	Bomen planten en knotten	Boomfeestdagen met de basisscholen uit Kockengen
26 maart 2011	Polderreservaat	Diverse werkzaamheden	

Contactpersoon: Ben van der Horst

Tel: 0346-241185

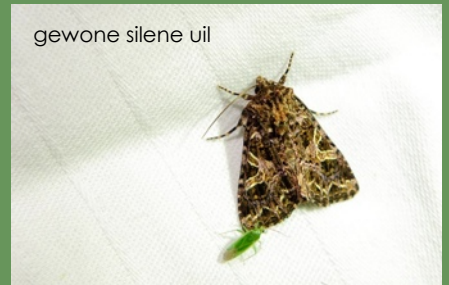
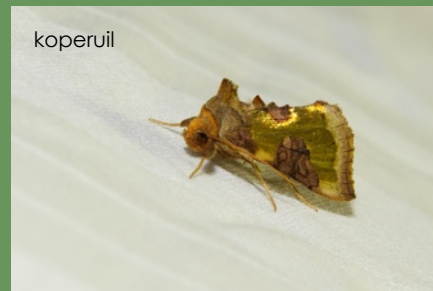
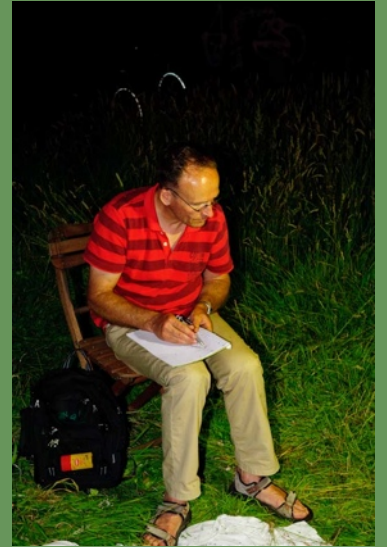
E-mail: ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Website: www.natuurgroepkockengen.nl

Foto's nachtvlinderinventarisatie, met slecht een klein aantal van de geïnventariseerde nachtvlinders

Gerard van Zuylen van alle markten thuis

Op 17 en 18 april tijdens de kunstroute TeHooi&TeKunst in dienst als voorlichter voor de Utrechtse Venen, Agrarische Natuur en Landschapsvereniging.

<http://www.deutrechtsevenen.nl/>

Colofon

Voorzitter

Fons van Haelst, Kerkweg 102, tel 0346-241918,
fons.van.haelst@natuurgroepkockengen.nl

Secretaris

Ben van der Horst, Zwanebloem 5, tel. 0346 – 241185,
ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Penningmeester

Bram Paardenkooper, Wagendijk 39, tel. 0346 – 241872,
bram.paardenkooper@natuurgroepkockengen.nl

Algemeen Bestuurslid

Theo van Schie, Kon. Julianaweg 7, tel. 0346 – 241060
theo.van.schie@natuurgroepkockengen.nl

Paul Vlaanderen, Pr. Bernhardweg 11, tel. 0346 - 241617

paul.vlaanderen@natuurgroepkockengen.nl

Gerard van Zuylen, tel. 0346 - 576147

gerard.van.zuylen@natuurgroepkockengen.nl

Pieter Hielema, tel. 0346 - 240211

pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl

NGK blad

Jan van Wijk, Purperreiger 72, tel. 0346 242663
jan.vanwijk@jvw-fotografie.nl

volg de NGK op Twitter

Contributie van de
Natuur Groep
Kockengen
bedraagt € 10,00
per jaar. Dit bedrag
elk jaar voor
30 november
overboeken op
bankrekening
94.95.06.079 inv:
Ver. Natuurgroep
Kockengen.

